



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 195/08-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. septembra 2008 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika v konaní o sťažnosti D. S., K., zastúpenej advokátom JUDr. J. H., K., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 323/03 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo D. S. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 323/03 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Košice I **p r i k a z u j e ,** aby v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 323/03 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. D. S. **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume 50 000 Sk (slovom päťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice I **p o v i n n ý** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice I je p o v i n n ý uhradiť D. S. trovy konania v sume 6 732 Sk (slovom šesťtisícšesťdesiatdva slovenských korún) na účet jej právneho zástupcu advokáta JUDr. J. H., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti sťažnosti D. S. n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. III. ÚS 195/08 z 1. júla 2008 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť D. S. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní o návrhu na zvýšenie výživného vedenom pod sp. zn. 11 C 323/03.

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. 1 SprV/390/2008 doručeným ústavnému súdu 22. júla 2008, v ktorom sa uvádza:

„Sťažovateľka podala návrh na zvýšenie výživného na tunajšom súde 27. 10. 2003.

Po zabezpečení prípravy pojednávania súd nariadil pojednávanie vo veci na 27. 10. 2004, 7. 12. 2004, 1. 2. 2005, 15. 3. 2005, 17. 5. 2005, 22. 6. 2005, 13. 12. 2005, 10. 1. 2006, 7. 3. 2006, 2. 5. 2006, 20. 6. 2006, 3. 10. 2006, 5. 12. 2006, 14. 3. 2007, 30. 5. 2007, 4. 12. 2007, 4. 6. 2008 a 11. 6. 2008, kedy vo veci meritórne rozhodol.

Z 18 pojednávaní sa odporca zúčastnil iba na jednom a to 10. 1. 2006.

Súd, aby zabezpečil na pojednávanií účasť odporcu musel niekoľkokrát zisťovať jeho pobyt, doručovať mu predvolania prostredníctvom policajných orgánov, ukladať mu poriadkové pokuty a dávať ho predvádzať.

Aj keď vec nie je právne náročná, súd musel veľa času venovať zisťovaniu finančných a majetkových pomerov odporcu.

K dĺžke konania prispeli aj samotní účastníci, nedostavovali sa na pojednávania, nepreberali zásielky, menili právnych zástupcov a pod.

Zo strany Okresného súdu Košice I k zbytočným prietahom v konaní nedošlo, a preto sťažnosť hodnotím vo vzťahu k súdu za nedôvodnú.“

Rovnaké skutočnosti týkajúce sa uvedenej chronológie procesných úkonov okresného súdu zistil aj ústavný súd z obsahu sťažnosti, jej príloh, z vyjadrení účastníkov konania a zo spisu okresného súdu sp. zn. 11 C 323/2003.

Navyše zistil, že okresný súd 10. novembra 2003 zaslal návrh na vyjadrenie odporcovi, ktorý mu ho zaslal 17. februára 2004, a zisťoval tiež jeho príjmy za rok 2002 prostredníctvom Daňového úradu K.

Dňa 18. augusta 2004 okresný súd nariadil pojednávanie na 27. október 2004 a 30. septembra 2004 sťažovateľka rozšírila petit návrhu (žiadala, aby jej od 1. septembra 2004 odporca prispieval na výživné v sume 4 500 Sk).

Prvé pojednávanie 27. októbra 2004 bolo po vypočutí právneho zástupcu sťažovateľky odročené z dôvodu neprítomnosti odporcu na 7. december 2004. Zároveň bol určený termín informatívneho výsluchu sťažovateľky na 19. november 2004, na ktorom sa vyjadrila k návrhu na zvýšenie výživného. Okresný súd zároveň opätovne zisťoval príjmy odporcu prostredníctvom Daňového úradu K. I, III a V, Daňového úradu K. a Daňového úradu B. (ďalej len „daňové úrady“).

Dňa 5. januára 2005 okresný súd zisťoval prostredníctvom orgánov Policajného zboru v K. pobyt odporcu a 1. februára 2005 uznesením nariadil, aby bol odporca 15. marca 2005 predvedený na pojednávanie. Odporcovi uznesenie nebolo doručené.

Okresný súd uznesením zo 6. apríla 2005 určil, aby si odporca zvolil zástupcu na prijímanie písomností. Odporca 11. augusta 2005 okresnému súdu oznámil, že 15. februára

2005 podal návrh na zrušenie vyživovacej povinnosti voči sťažovateľke, a preto žiadal, aby konanie o zvýšenie výživného bolo prerušené. Dňa 21. novembra 2005 okresný súd žiadal opätovne od daňových úradov daňové priznania odporcu a matky sťažovateľky za rok 2003 a 2004. Dňa 13. decembra 2005 okresný súd uznesením pre neúčast' odporcu a jeho zástupcu opätovne nariadil, aby bol odporca predvedený na pojednávanie, a súčasne mu uložil pokutu v sume 5 000 Sk.

Prvýkrát okresný súd odporcu vypočul až na pojednávaní konanom 10. januára 2006.

Proti rozhodnutiu okresného súdu z 11. júna 2008 bolo jedným z účastníkov konania podané 24. júla 2008 odvolanie a spis bude po vrátení z ústavného súdu predložený na rozhodnutie odvolaciemu súdu.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov, postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 323/03.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (I. ÚS 76/03, II. ÚS 157/02). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo, alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľku (napr. I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 111/04). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, predmetom konania je posúdenie podmienok zmeny výšky už určeného výživného. Ide o konanie, ktoré právne zložité obyčajne nie je, metodika všeobecných súdov je dostatočne jasná a podopretá ich stabilizovanou judikatúrou. Navyše, otec sťažovateľky si už plnil vyživovaciu povinnosť voči nej na základe právoplatného rozhodnutia okresného súdu z 18. septembra 2001 sp. zn. P 136/00.

2. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietáhov v konaní sp. zn. 11 C 323/03, bolo správanie sťažovateľky ako účastníčky tohto súdneho konania. Ústavný súd zo spisu nezistil, že by vo vyhodnocovanom konaní existovali také skutočnosti, ktoré by mohli byť osobitne zohľadnené v neprospech sťažovateľky, ako to tvrdil okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti. Sťažovateľka bola v konaní aktívna a súčinnosťná, už po 10 mesiacoch od začatia konania (30. augusta 2004) žiadala okresný súd o nariadenie termínu pojednávania a taktiež podala aj sťažnosť na

zbytočné prietahy v apríli 2008. Okrem toho na výzvy všeobecného súdu reagovala vždy včas a jej právni zástupcovia sa zúčastňovali nariadených pojednávaní, kde navrhovali vykonanie dokazovania.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky, bol postup okresného súdu.

Hoci okresný súd od podania návrhu vykonal viac procesných úkonov (nariadil viac pojednávaní, zisťoval pobyt a majetkové pomery odporcu a podobne) a vo veci aj meritórne rozhodol v júni 2008, v konaní bol nečinný viac ako 9 mesiacov už v období od 10. novembra 2003, keď zaslal návrh na vyjadrenie odporcovi, až do 18. augusta 2004, keď nariadil pojednávanie na 27. október 2004. Ďalšia nečinnosť bola zistená aj v období od 30. mája 2007, keď odročil pojednávanie na 18. september 2007 za účelom doplnenia dokazovania, ktoré bolo však z dôvodu neprítomnosti odporcu a jeho zástupcu preročené na 4. december 2007 (nečinnosť viac ako 6 mesiacov).

Činnosť okresného súdu však bola okrem toho najmä neefektívna, pretože nariadené pojednávania (18-krát) odročoval väčšinou pre neprítomnosť odporcu, a i keď boli prítomní obidvaja právni zástupcovia účastníkov konania, nevykonal na nich dokazovanie (napr. 4. decembra 2007). Prvé relevantné pojednávanie, na ktorom vypočul odporcu, bolo vykonané až v januári 2006, teda po 26 mesiacoch od podania návrhu.

Nesústredenosť jeho postupu vyplýva aj z toho, že v zápisnici z pojednávania konaného 4. júna 2008 je zaznamenaná omylom prítomnosť ešte prvého právneho zástupcu sťažovateľky v konaní - JUDr. K., a nie JUDr. H., ktorý bol v tom čase jej právnym zástupcom a ktorý prevzal aj predvolanie na toto pojednávanie.

Vychádzajúc z uvedeného preto ústavný súd neakceptoval vyjadrenie všeobecného súdu, že „zo strany Okresného súdu Košice I k zbytočným prietahom v konaní *nedošlo*“.

V tejto súvislosti už ústavný súd viackrát uviedol, že ak sú predmetom konania vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, konaniam o týchto vzťahoch majú príslušné súdy venovať mimoriadnu starostlivosť, pretože dĺžka napadnutého konania závažne ovplyvňuje zabezpečenie základných životných potrieb týchto detí (napr. I. ÚS 194/03).

Aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že tento súd medzi veci, pri ktorých sa zohľadňuje aj predmet konania, zaraďuje aj vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, preto konaniu o týchto vzťahoch príslušné súdy majú venovať „mimoriadnu starostlivosť, pretože procesné omeškanie v takejto veci môže mať za následok de facto rozhodnutie o otázke predloženej súdu“ (H. v. Spojené kráľovstvo z 8. júla 1987, séria 120-A, § 85).

Z tohto aspektu ústavný súd konštatuje, že okresný súd vo svojom postupe v dostatočnej miere nezohľadnil, o čo ide sťažovateľke v tejto veci. Do dňa prerokovania sťažnosti ústavným súdom konanie ešte nie je právoplatne skončené (takmer 5 rokov), teda stav právnej neistoty sťažovateľky odstránený nebol.

Uvedený postup okresného súdu nesvedčí o tom, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťou uloženou mu § 100 ods. 1 OSP tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Vychádzajúc z postupu okresného súdu podľa troch analyzovaných kritérií a berúc do úvahy aj to, o čo sťažovateľke v konaní ide, dospel ústavný súd k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní o návrhu na zvýšenie výživného, ktoré je ním vedené pod sp. zn. 11 C 323/2003, došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľka domáhajúca sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadostučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa odseku 5 citovaného zákonného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadostučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka žiadala aj o priznanie primeraného finančného zadostučinenia v sume 300 000 Sk, ktoré odôvodnila vo svojej sťažnosti.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadostučinenia. Pri jeho určení ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadostučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania o návrhu sťažovateľky na zvýšenie výživného vedeného pod sp. zn. 11 C 323/2003 a berúc do úvahy skutočnosť, že konanie nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy 50 000 Sk pre sťažovateľku za primerané finančné zadostučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde. Preto vo zvyšnej časti jej žiadosti nevyhovel.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. J. H. Pri určení náhrady trov vychádzal ústavný súd z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2007, ktorá bola 19 056 Sk, a z toho, že za

jeden úkon vykonaný v roku 2008 patrí odmena pre sťažovateľku v sume 3 176 Sk. Spolu s režijným paušálom v sume 190 Sk tvorí táto náhrada trov za jeden úkon 3 366 Sk. Úhradu sťažovateľke priznal za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2008 (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s ustanoveniami § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov v celkovej sume 6 732 Sk.

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. septembra 2008